

Kunstnesten voor Zeearend *Haliaeetus albicilla* en Visarend *Pandion haliaetus* in de IJsselmonding en de Oostvaardersplassen

Frank E. de Roder

In de Oostvaardersplassen en de Noordelijke IJsseldelta was het spannend de laatste jaren. Tijdens een inventarisatie van de broedvogels in het gebied van de natuurontwikkeling van het Vossenmeer op 7 mei 2001 zag ik in een dode boom een volwassen Zeearend. Het ging ongeveer zo: "Hé, wat zit daar een grote Buizerd in die boom,.. Ik kon mijn ogen nauwelijks geloven: een volwassen Zeearend. Een tweede waarneming van een adulte vogel op 21 mei 2001 bleek op grond van verschillen in ruipatroon op een andere vogel betrekking te hebben; deze werd later ook door andere waarnemers gezien. Een volwassen paartje ...?

Informatie uit Duitsland laat zien dat deze soort met een opmars naar het westen bezig is (Hauff & Bekhuis 1997, Bijlsma *et al.* 2001). Maar de mogelijkheden om te nestelen in Flevoland en omliggende gebieden zijn niet heel groot. Op zo'n beroemde vrijdagmiddag bij Staatsbosbeheer begon daarom het idee te ontstaan om de vogels een beetje te helpen. Eén telefoontje met Egbert van Wijhe (boswachter inventarisatie en monitoring van SBB) was voldoende: we gaan een paar kunstnesten op geschikte plaatsen neerzetten, en baadt het niet dan schaadt het ook niet. We zien wel wat het oplevert (ook een aardige plek voor de talrijke Nijlganzen, trouwens). Zo gezegd, zo gedaan. Een medewerker ging aan de slag en construeerde een viertal nesten. De kunstnesten vertonen veel overeenkomsten met ooievaarsnesten. Ze hebben een diameter van c. 2 meter en zijn gemaakt van aluminium en roestvrij staal. Eigenlijk lijken ze nog het meest op een groot wagenwiel. Ze zijn voorzien van gaas (zodat de opgebrachte takken niet direct naar beneden vallen), en worden met zes stevige bouten in een boom verankerd. Met enig oefening kunnen ze in twee uur worden aangebracht.

Twee nesten zijn in de IJsselmonding geplaatst, een natuurontwikkelingsproject met grote potenties voor vogels. Het gebied is ruim 800 ha groot, heeft rust en voldoende vis, en is zowel bij Zee- als Visarenden een favoriet voedselgebied in het voorjaar. De andere twee nesten zijn naar de Oostvaardersplassen gegaan. Daar werd in het voorjaar van 2002 een paartje Visarenden ontdekt (Bijlsma & de Roder 2002) Het moeizaam gebouwde nest in een krakkemikkige wilg heeft echter een oktoberstorm niet overleefd. Dat nest leverde de nodige commotie op. Wat te doen, nu het nest naar beneden is getuimeld? Vanuit binnen- en buitenland stroomden de adviezen binnen hoe het verder zou kunnen gaan. Ruud Kampf (www.rekel.nl, voor meer informatie over Visarenden), die in februari 2002 een lezing over de aantalsontwikkeling van de Visarend gaf op de Landelijke Dag van de Werkgroep Roofvogels Nederland, heeft uiteindelijk Staatsbosbeheer geadviseerd over de plaatsing van kunstnesten. Er is in eerste instantie gekozen voor een kunstnest in de directe nabijheid van het oorspronkelijke, door de Visarenden zelf gebouwde nest. Daarbij is gebruik gemaakt van het

oorspronkelijke nestmateriaal. Dit nest werd op 28 februari 2003 geplaatst (Foto hieronder, zie ook pagina 98). Het tweede nest werd op 4 maart 2003 op een kilometer afstand geplaatst. Eind april 2003 keerde de eerste Visarend terug naar de Oostvaardersplassen, kort daarop gevolgd door een tweede. Tot in de eerste week van mei hadden de vogels belangstelling voor het eerste kunstnest, met onder meer aanbreng van nestmateriaal. Daarna verflauwde de aandacht (Ger Klijnstra en Jan Griekspoor, Staatsbosbeheer).



Plaatsing van het fundament van een kunstnest voor Visarenden op een afgezaagde wilg in de Oostvaardersplassen op 28 februari 2003, vlakbij de plek waar Visarenden in 2002 zelf een nest hadden gebouwd (Frank de Roder). *A platform is placed on top of a willow in the Oostvaardersplassen, the foundation of an artificial nest for Ospreys.*

Inmiddels raken meer beheerders enthousiast over de mogelijkheden. Zo zijn er plannen voor het plaatsen van kunstnesten op het Vogeleiland (Zwarte Meer) en in De Weerribben. Op andere plaatsen, zoals Naardermeer, Biesbosch en Gooimeer, werden eerder al kunstnesten neergezet (de Jonge 2000). Ruim onthaal dus voor deze vogels, al kunnen we ons natuurlijk afvragen of we de keus van vestiging niet beter aan de vogels zelf kunnen overlaten. Zo zijn ze immers ook uit zichzelf gekomen. Bovendien bestaat de kans dat het paartje van de Oostvaardersplassen kiest voor nestbouw in één van de hoogspanningsmasten langs de Lage Vaart, waarvoor de vogels in zomer 2002 immers ook al belangstelling toonden (Bijlsma & de Roder 2002). We zien wel hoe het afloopt.

Summary: Artificial nests for White-tailed Eagle *Haliaeetus albicilla* and Osprey *Pandion haliaetus* near the river IJssel and in the Oostvaardersplassen

The settlement, and subsequent nest-building, of an Osprey pair in the Oostvaardersplassen in 2002, and the presence of two adult White-tailed Eagles along the river IJssel in winter 2001/2002 caused a stir in circles of birdwatchers and nature managers: to build or not to build artificial nests? Especially because the Osprey nest was largely destroyed during a storm in October 2002, and poor nesting opportunities prevail in the region (food is, however, abundant), it was decided to provide several artificial nests: two for White-tailed Eagles in the mouth of the river IJssel (4 December 2002, 28 January 2003) and two for Ospreys in the Oostvaardersplassen (28 February and 4 March 2003). In the latter cases, *Salix* sp. were chosen in close proximity of the former nest site, on top of which a platform with a diameter of c. 2 m was placed. A crude nest was constructed on the platform, using branches from the crashed Osprey nest. The artificial nest within 50 m of the former Osprey nesting site was occupied by two Ospreys in April and May 2003, and some nest-building took place through early May.

Literatuur

- Bijlsma R.G., Hustings F. & Camphuysen C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij, Haarlem/KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Bijlsma R.G. & de Roder F.E. 2002. Nestbouw van Visarenden *Pandion haliaetus* in de Oostvaardersplassen in nazomer 2002: het begin van de kolonisatie van Nederland? De Takkeling 10: 238-250.
- Hauff P. & Bekhuis J. 1997. Herintroductie of herovering? Wat zijn de kansen voor een natuurlijke terugkeer van de Zeearend als broedvogel in Nederland? Nieuwe Wildernis 3: 6-13.
- Jonge M. de 2000. Kunstnesten van Visarenden *Pandion haliaetus* in Nederland. De Takkeling 8: 134-135.

Adres: Zwartemeerweg 20 a, 8307 RP Ens.